

Radioterapiyanın fiziki, texniki və bioloji əsasları

Plan

1. Radioaktiv şüaların təbiəti
2. Şüaların nüfuzu
3. Şüa terapiyasında istifadə olunan aparatların tərkib hissələri
4. İonlaşdırıcı şüaların bioloji təsiri
5. Şüaya həssaslıq və rezistentlik
6. Radioterapevtik intervalı genişləndirmək üçün tədbirlər

İonlaşdırıcı şüaların təbiətinə görə təsnifatı

kvant

korpuskulyar

Foto
effekt

Kompton
effekti

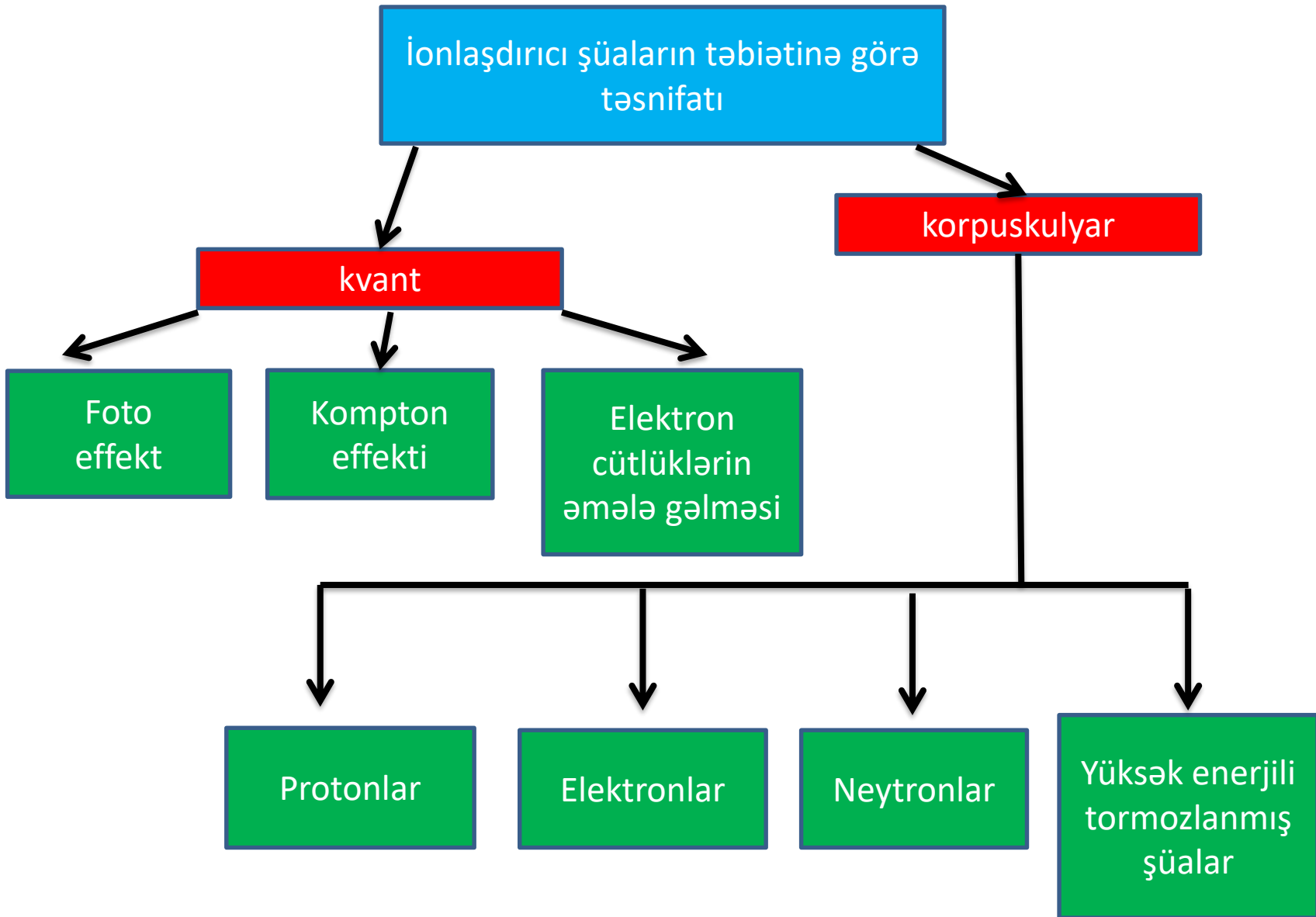
Elektron
cütüklərin
əmələ gəlməsi

Protonlar

Elektronlar

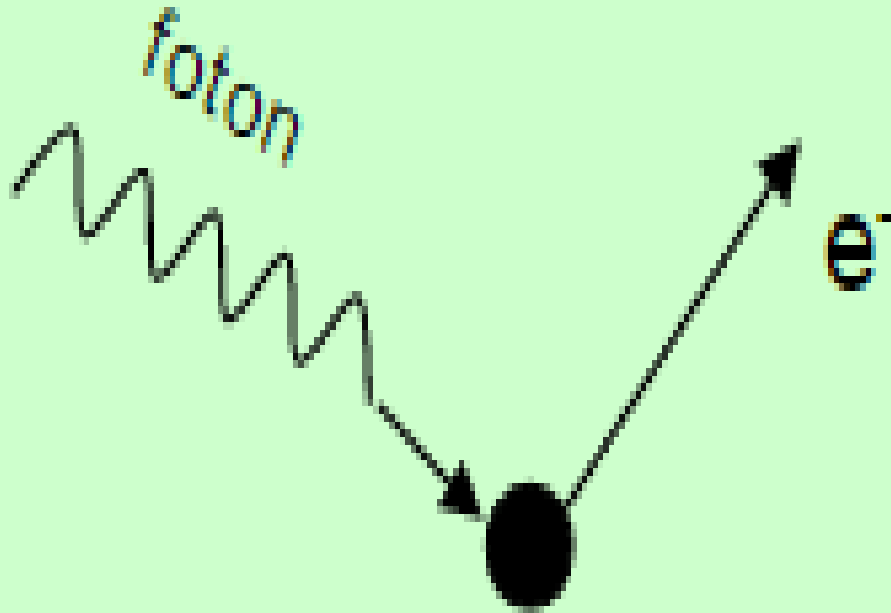
Neytronlar

Yüksək enerjili
tormozlanmış
şüalar

Fotoeffekt

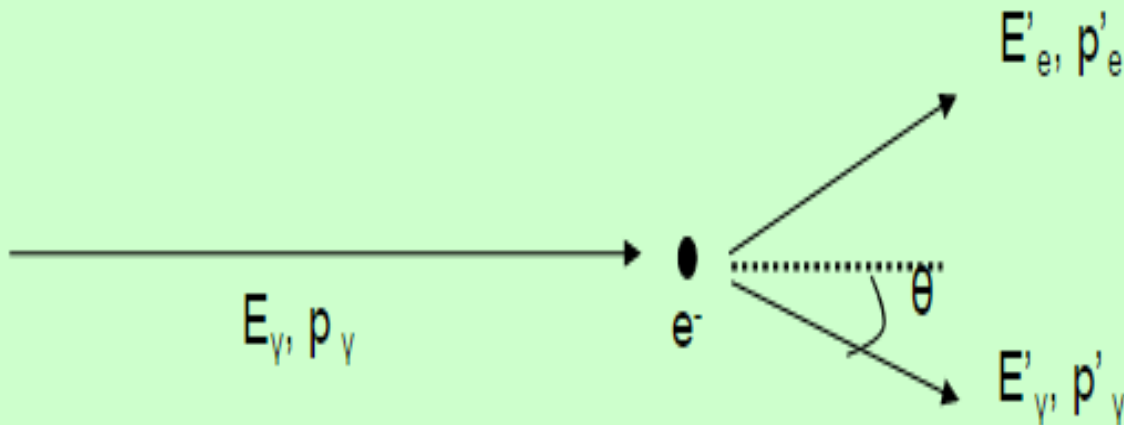
< 50 keV

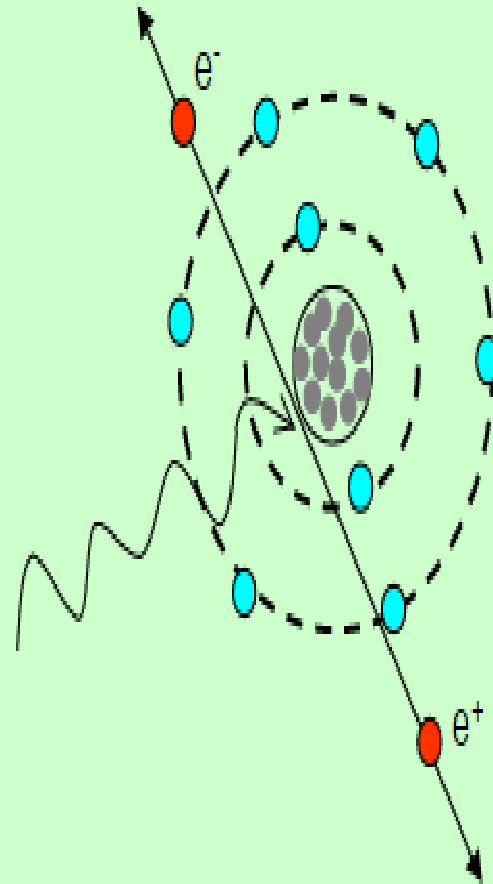
Kompton effekti

$$E'_\gamma = \frac{E_\gamma}{1 + (E_\gamma / mc^2)(1 - \cos \theta)}$$

50-200 keV

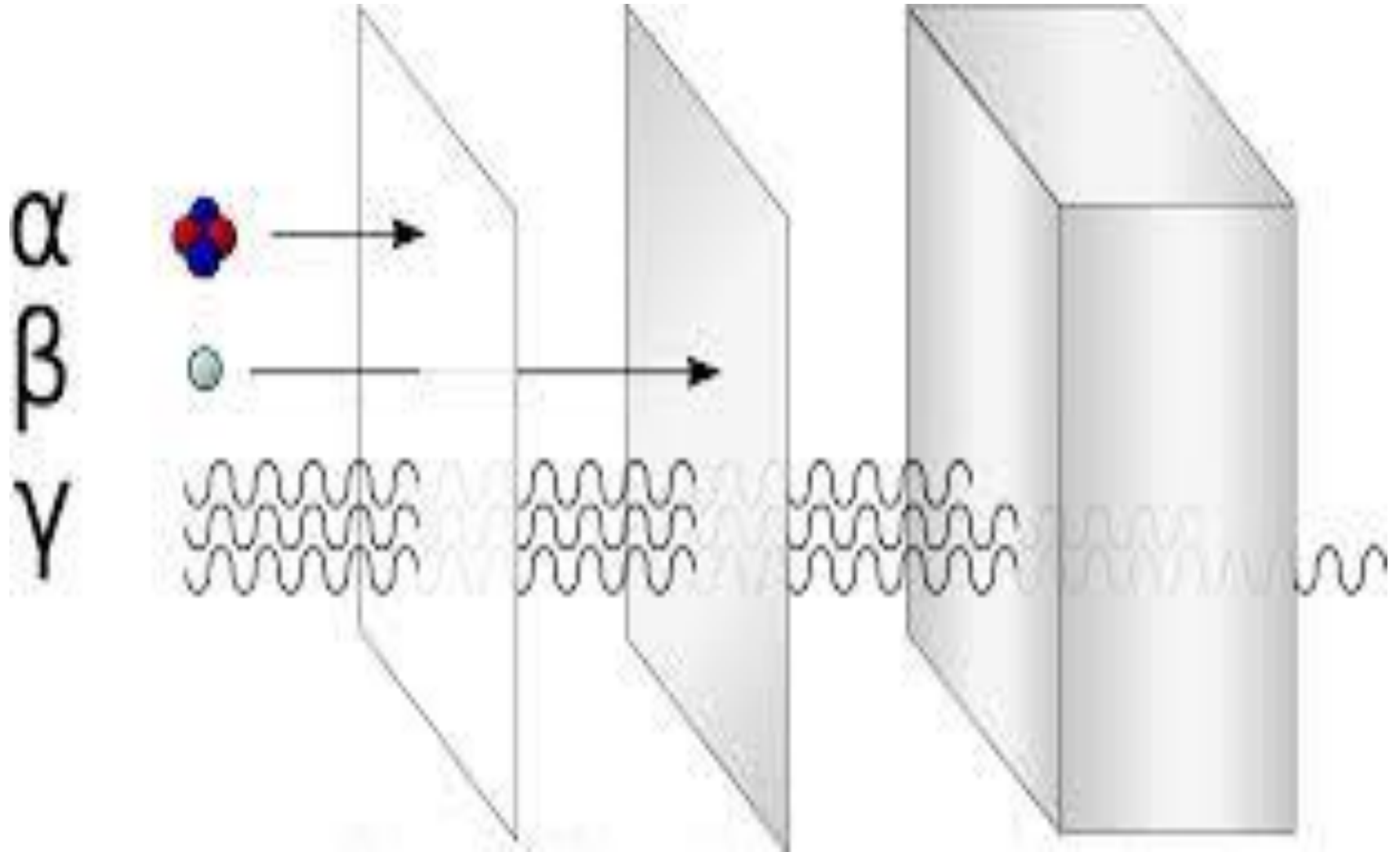

Elektron cütlüklerinin yaranması

$\geq 1 \text{ mEv}$

İonlaşdırıcı şüaların nüfuzuna görə təsnifatı

Proton radioterapiya aparati

Elektron seli radioterapiya aparati

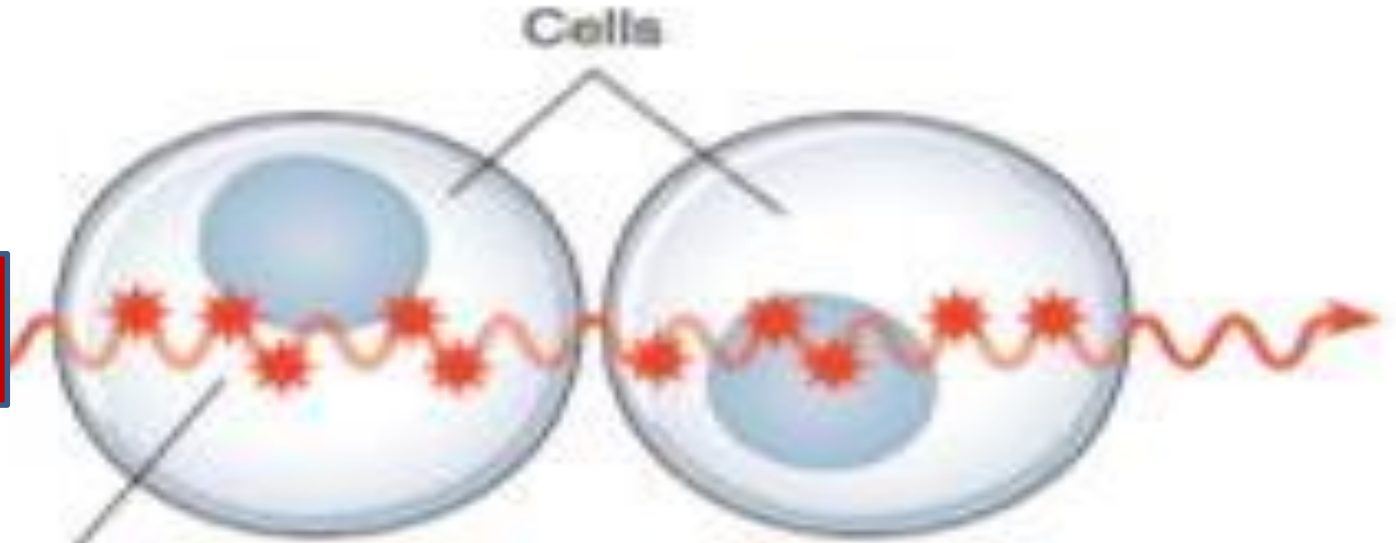

Neytron radioterapiya aparati

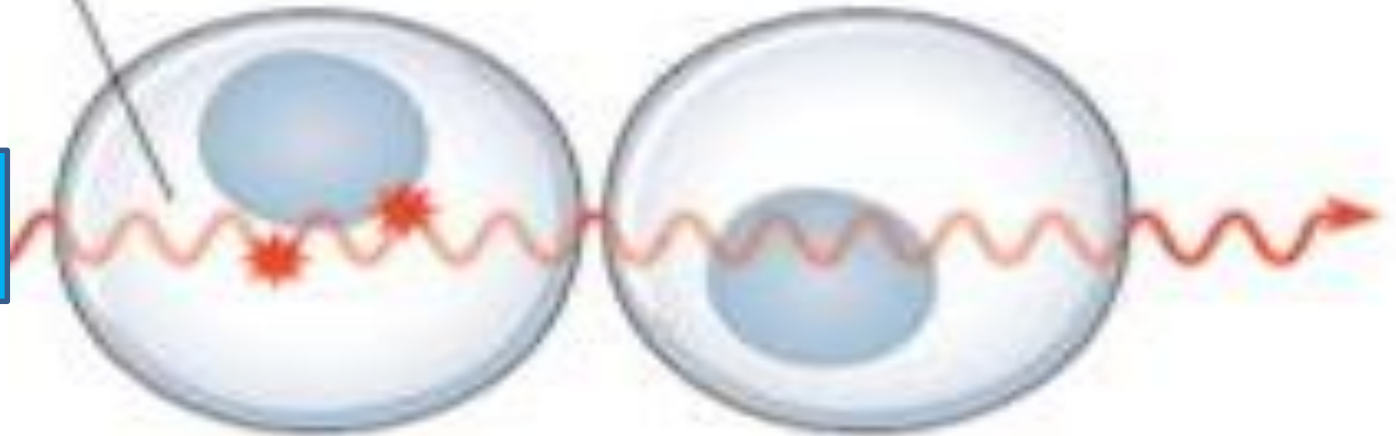

Neytronların təsiri

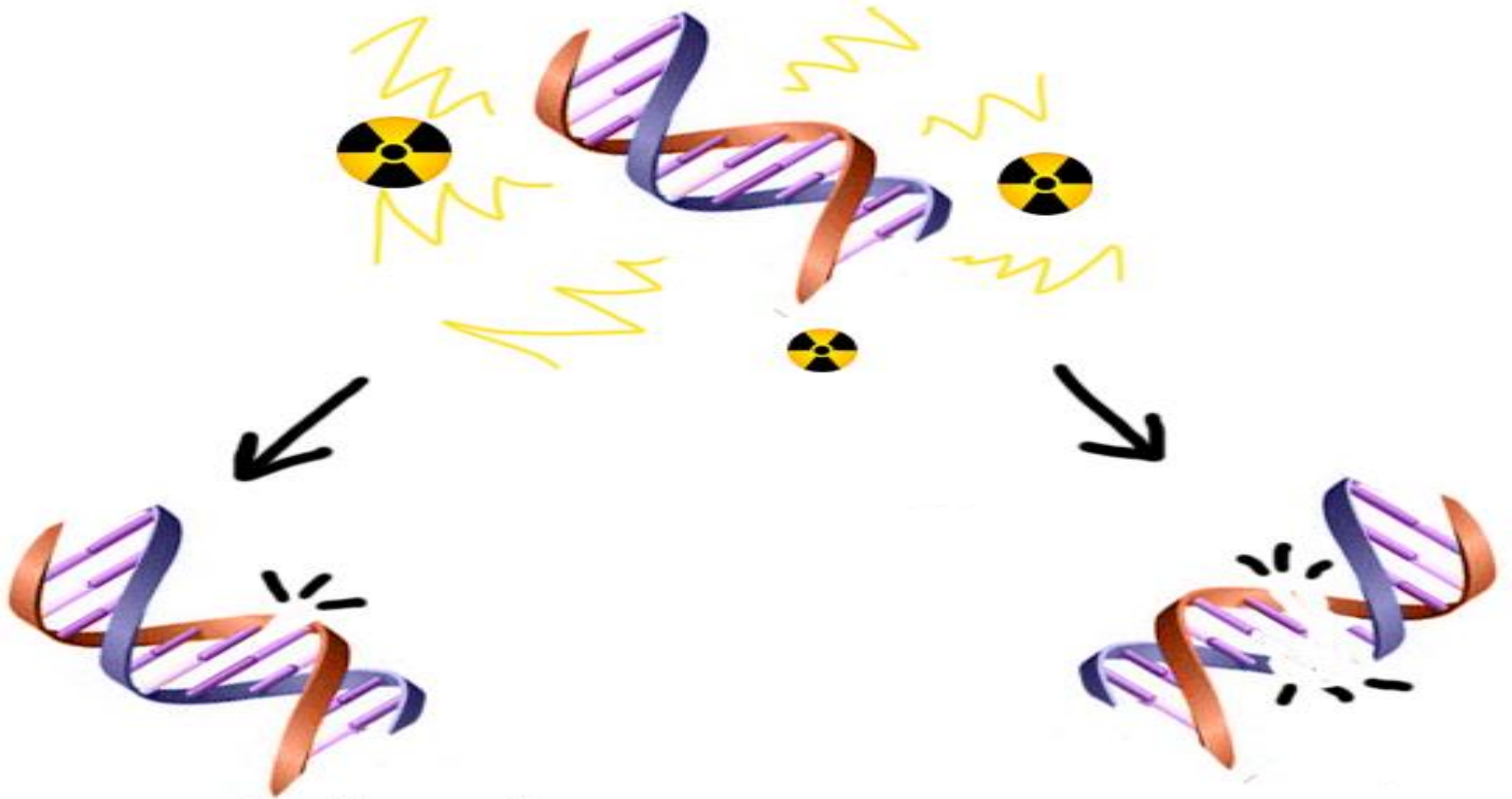
Sıx ionizasiya

Seyrək ionizasiya

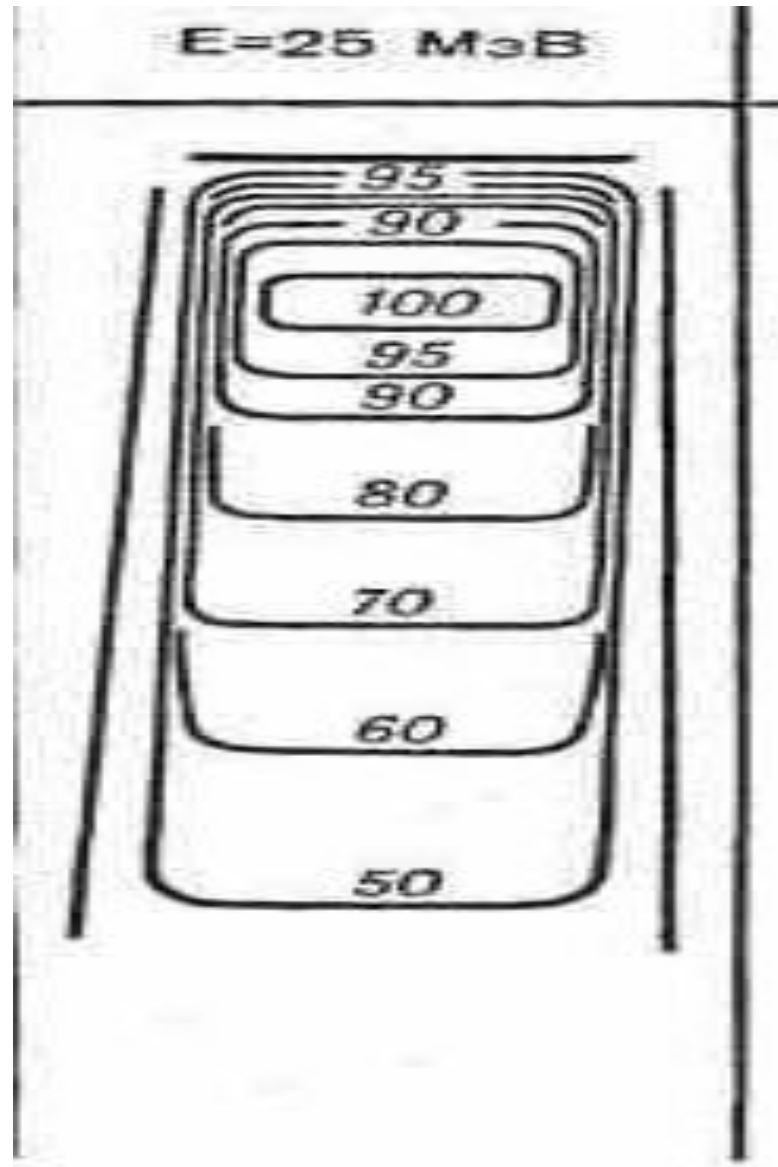
Enerjisine göre yaratdığı hadisə

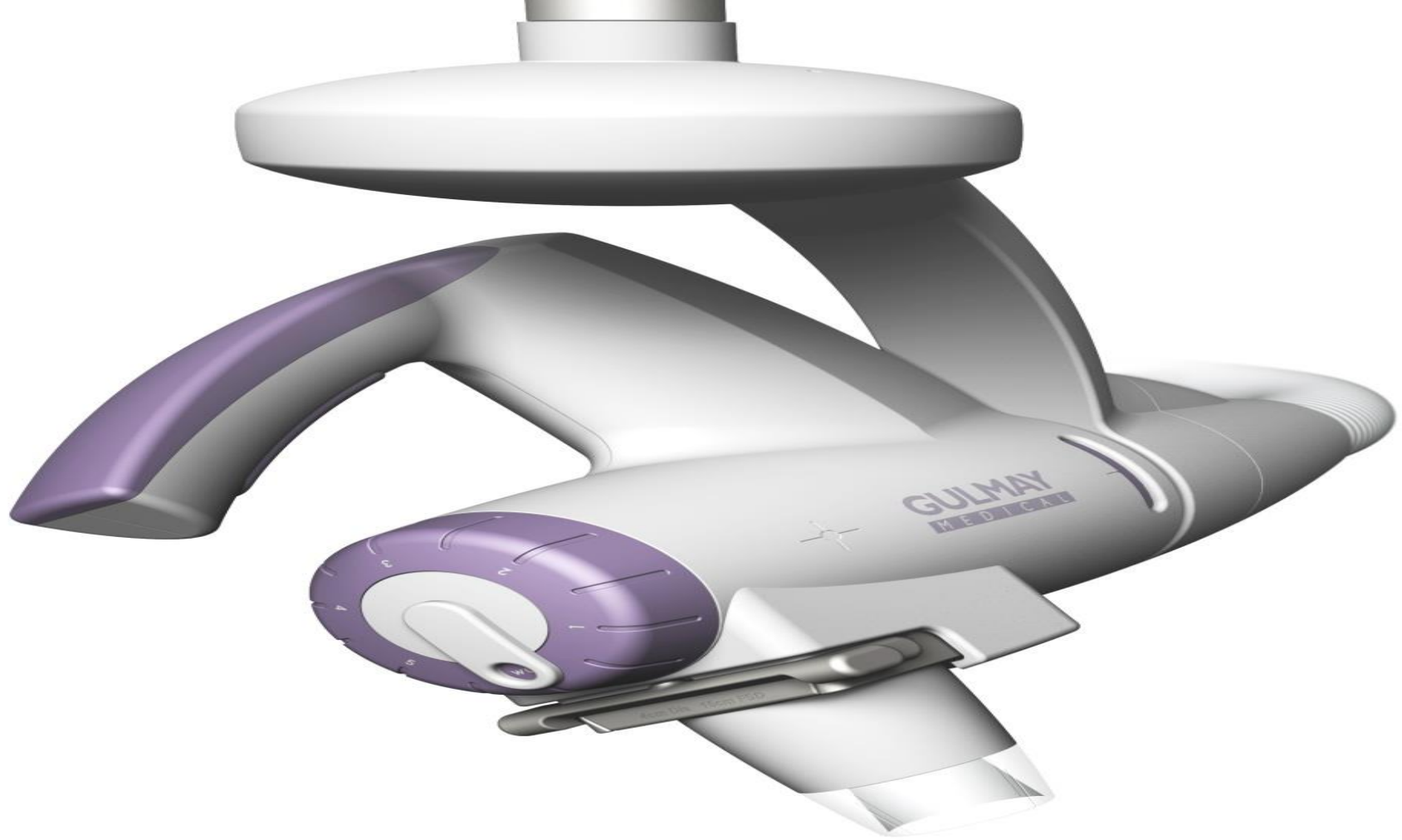

Seyrek
ionizasiya

Sıx
ionizasiya

Yüksək enerjili tormozlanmış şüalar

Gulmay Medical
Rentgen-terapiya aparatı
(İngiltərə)

Fərqli gərginlikdə alınan rentgen şüalar

Yumşaq
şüalar

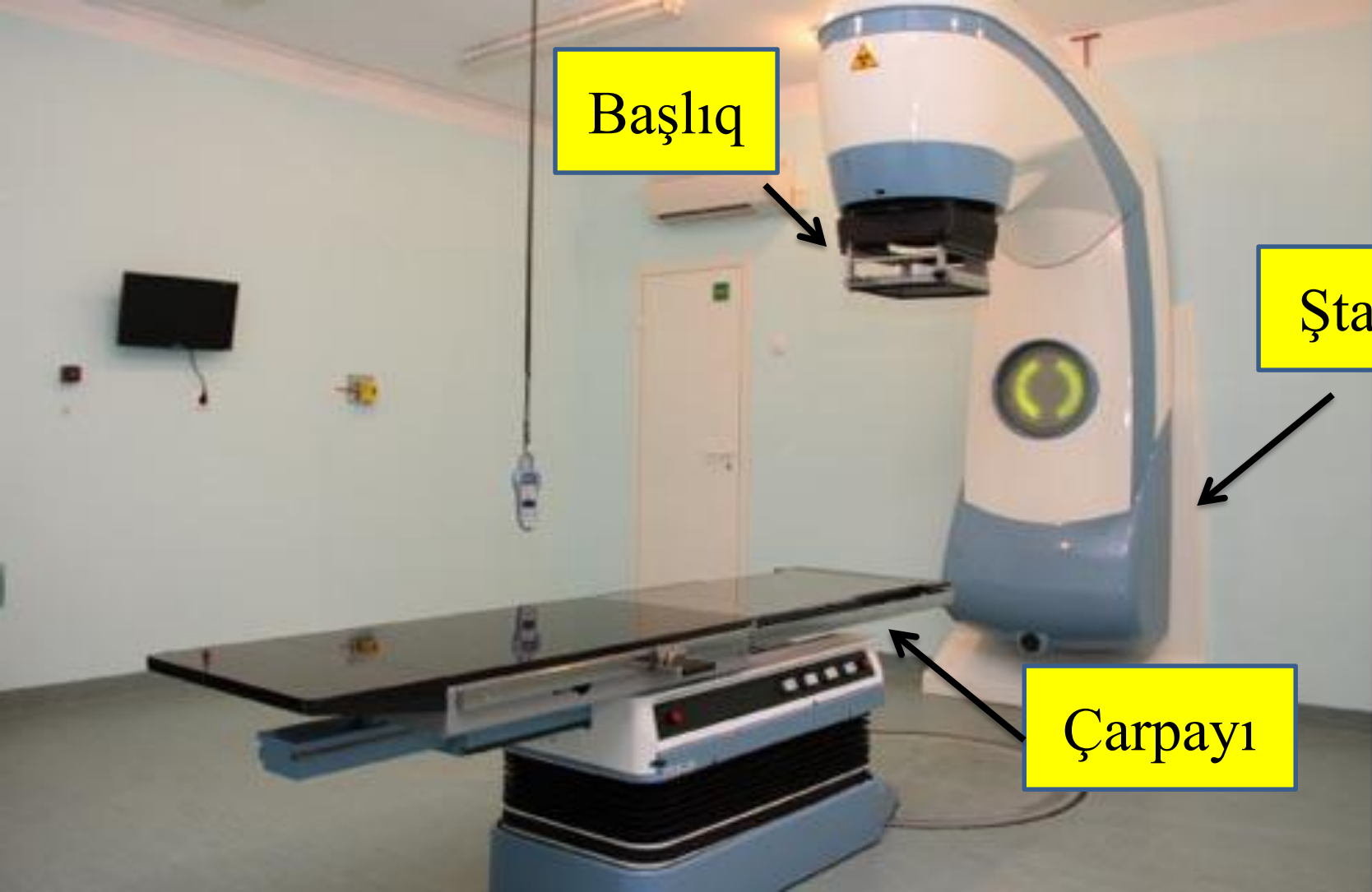
6-100 kV
5-10 mA
<3 mm

Yarım sərt
şüalar

100-150 kV
10-15 mA
3-15 mm

Sərt
şüalar

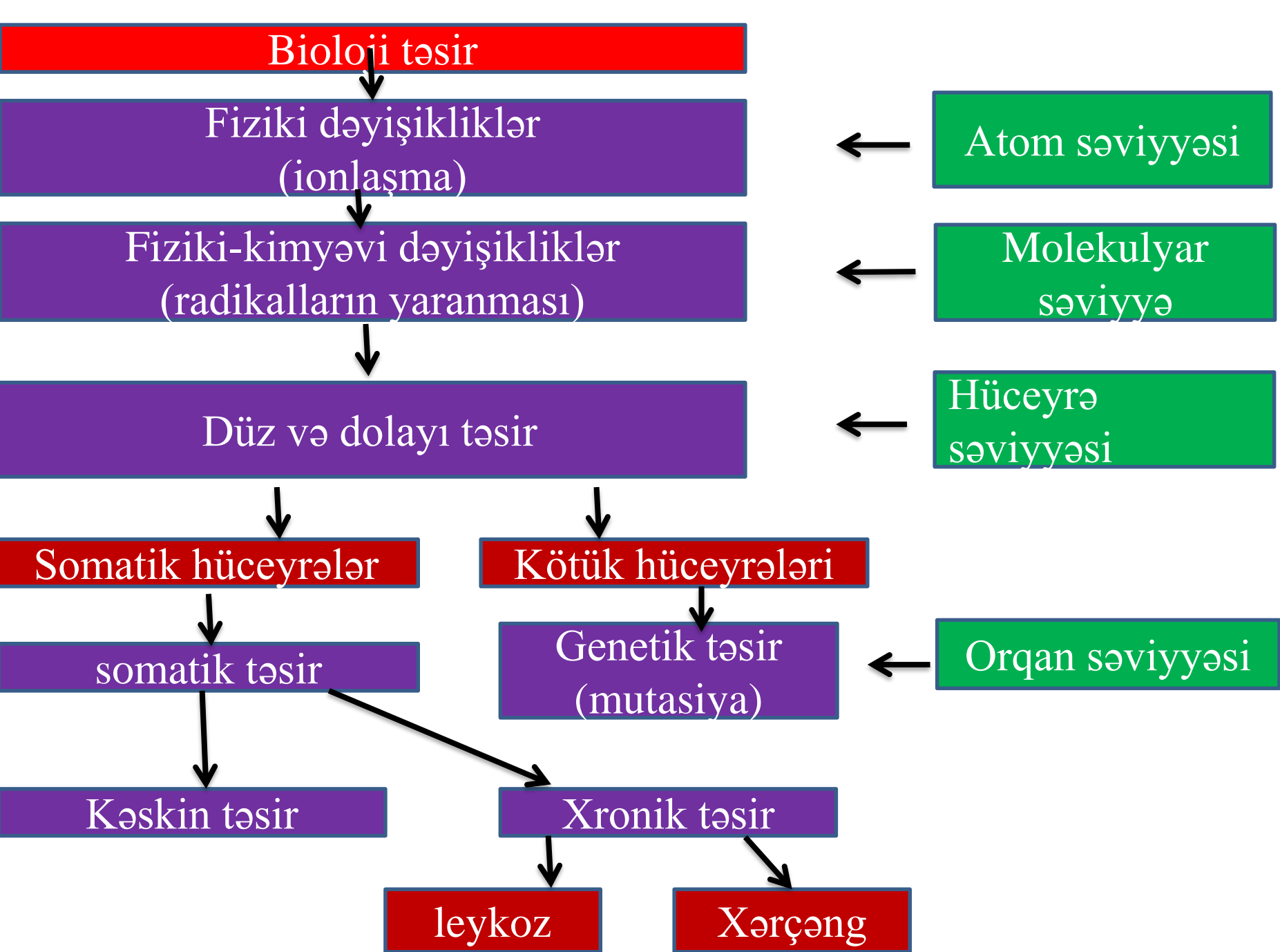
150-220 kV
15-20 mA
50 mm
dərində 50 %
enerji

Qammaterapevtik aparat
Terabalt Co60 (Çexiya)

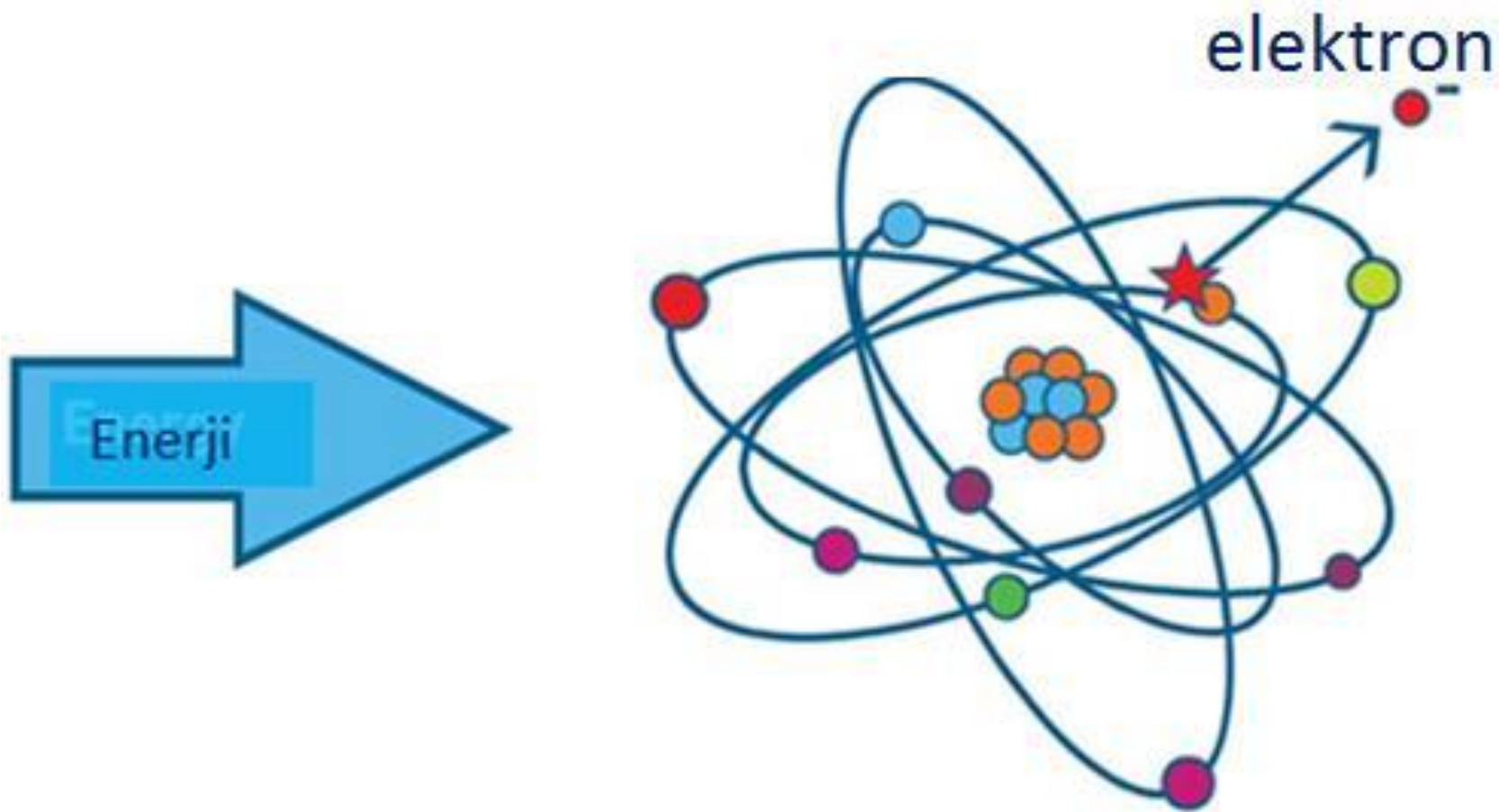
İonlaşdırıcı şüaların bioloji təsiri

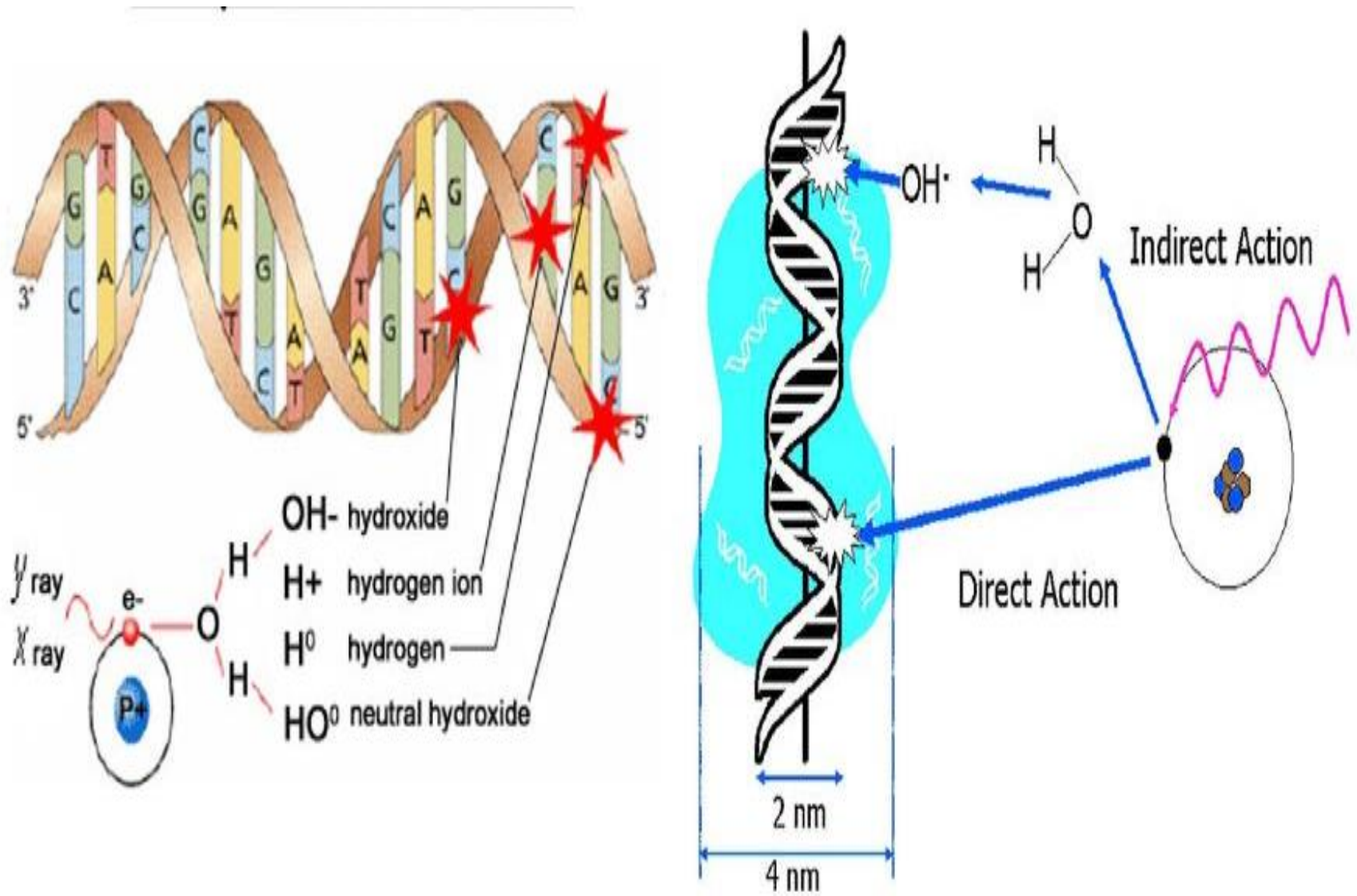

- Müller: «Rentgen şüalarının mutasion təsiri» kəşfinə görə 1946-cı ildə Nobel mükafatı alıb

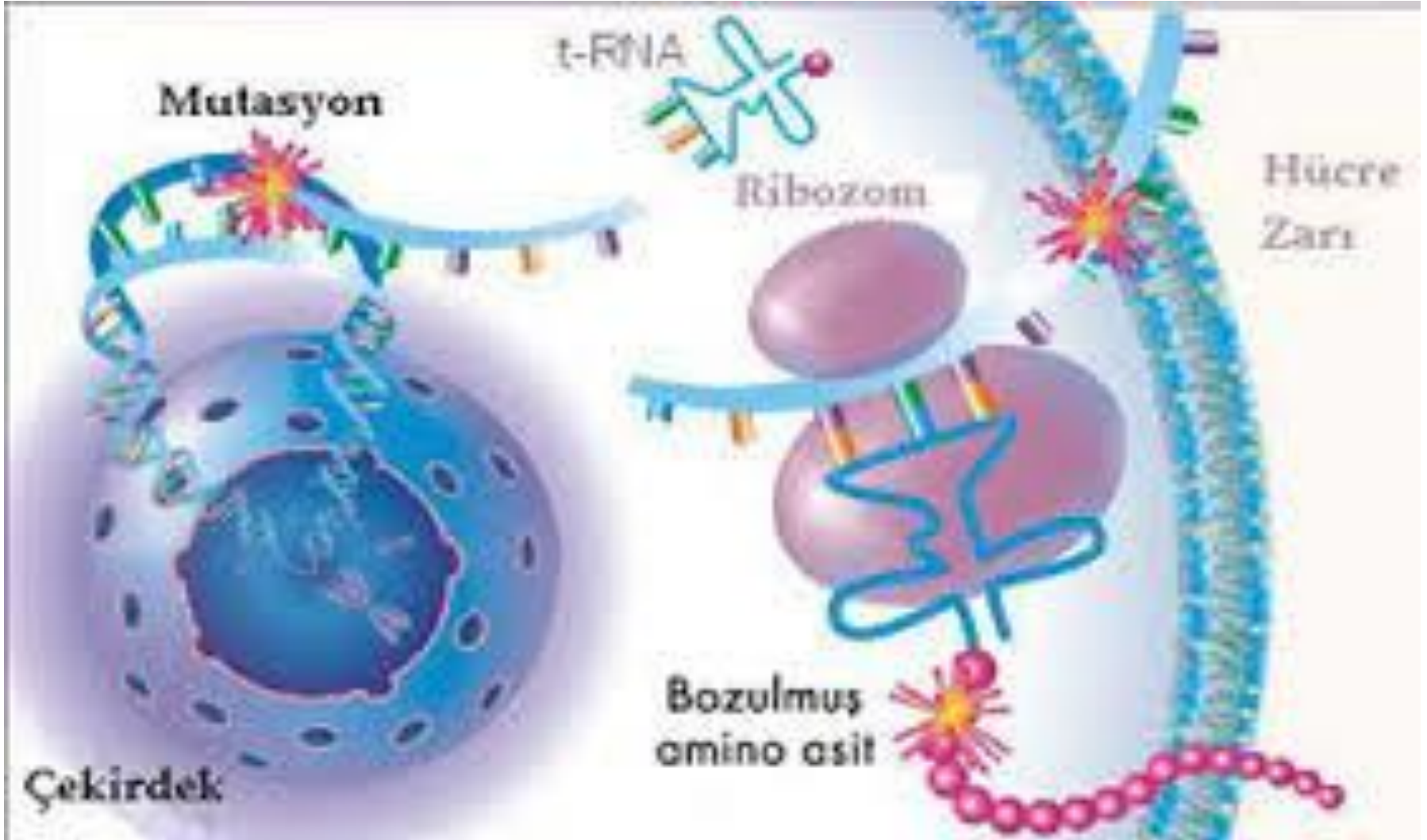
Atom səviyyəsində dəyişiklik (ionlaşma)

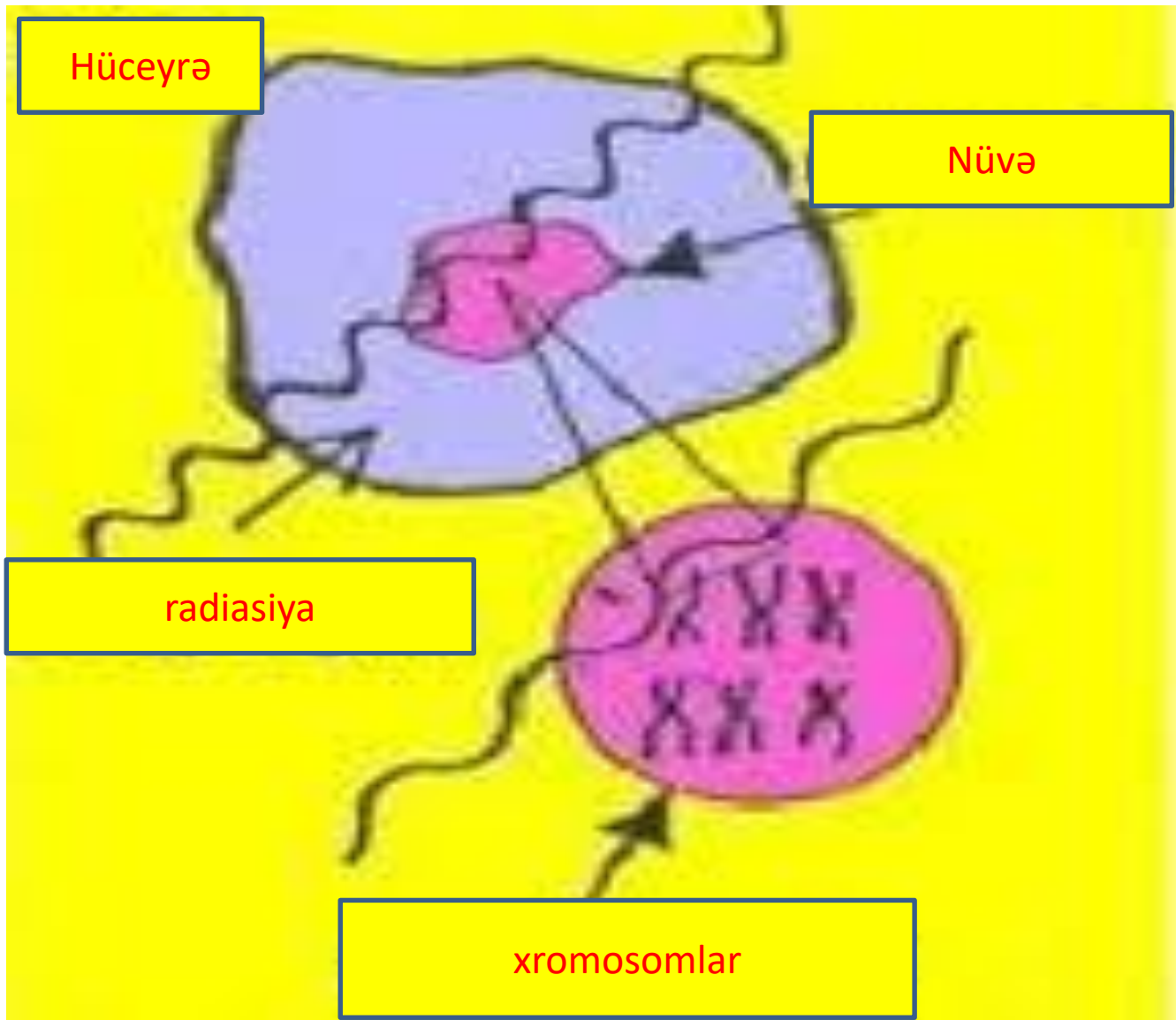
Molekulyar səviyyədə dəyişiklik (radikalların yaranması)

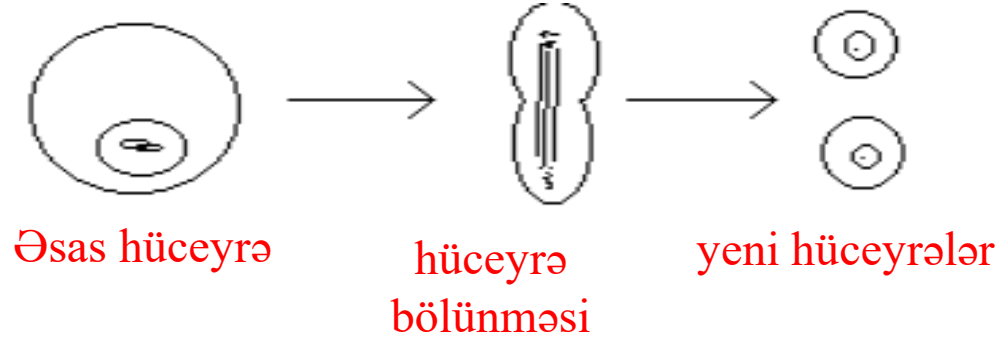
Hüceyrə səviyyəsində dəyişiklik

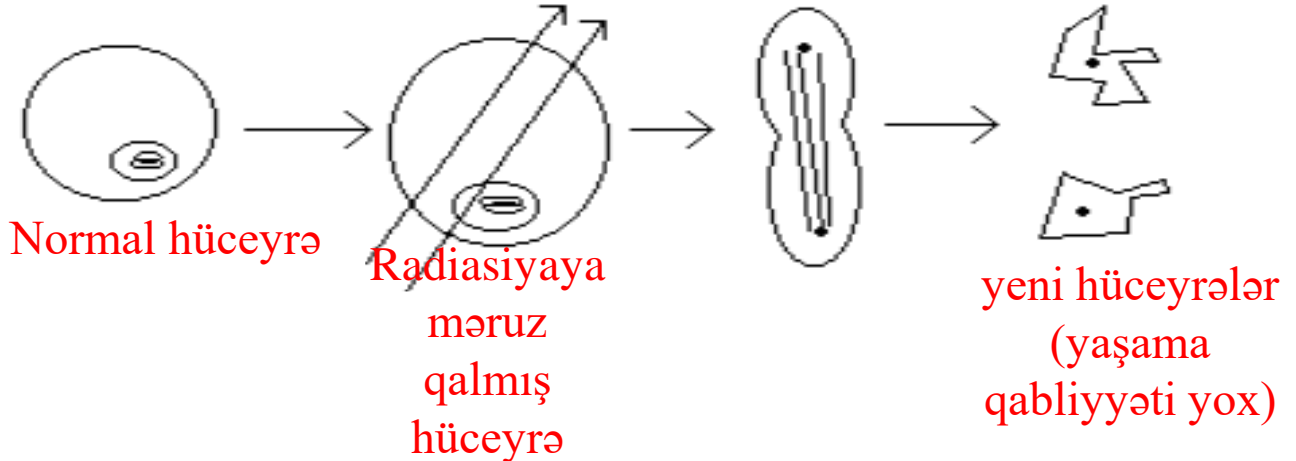
Xromosom zədələnməsi

Normal hüceyrə bölünməsi

Radiasiyanın təsirindən anormal hüceyrə bölünməsi

Orqanizmin şüaya həssaslığı

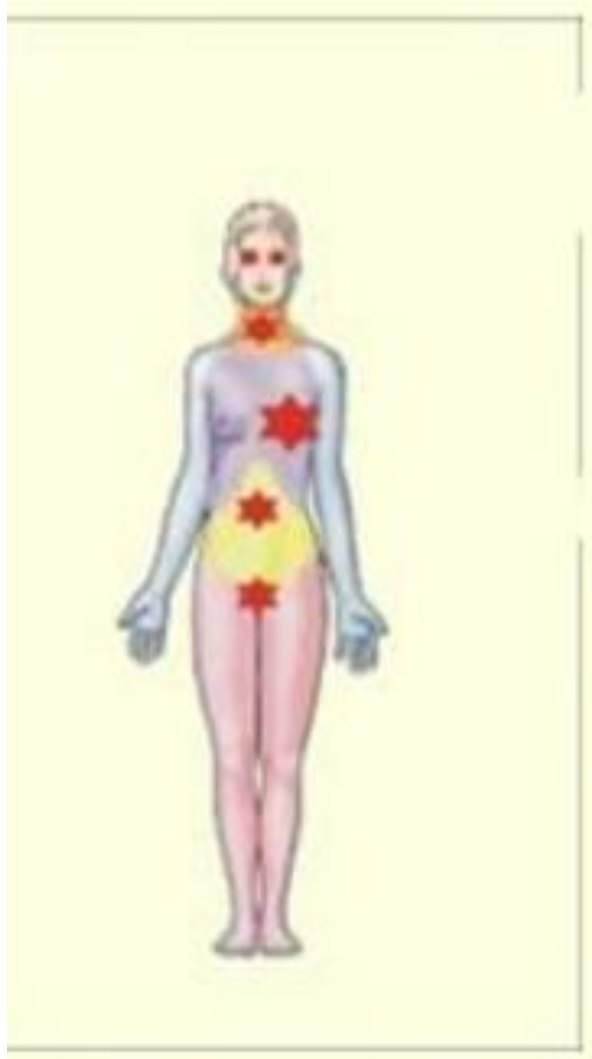
Həssaslıq	Həssas	Aşağı həssaslıq
yaş	Körpə	qoca
cins	qadın	kişi
Dəri rəngi	açıq	tünd

Toxuma və orqanların həssaslığı

I Həssas:

1. Sümük iliği
2. Xayalar
3. Yumurtalıq
4. Dəri
5. Mədə-bağırsaq

II rezistent

1. qaraciyər
2. böyrək
3. qığırdaq
4. oynaq
bağları

Histoloji formasından asılı olaraq bədxassəli şişlərin şüaya həssaslığı

1. Bazal hüceyrəli xərçəng
2. Yastı hüceyrəli xərçəng
3. Adenokarsinoma
4. Sarkoma

Radioterapevtik intervalın genişləndirilməsi üçün tədbirlər

1. Oksigen effekti
2. Optimal ritm və doza
3. Hipertermiya
4. Hiperqlikemiya
5. Elektron-akseptor effekti
6. Hüceyrə bölünməsinin sinxronlaşdırılması

Oksigen effeti (barokamera)

Optimal doza və ritm

```
graph TD; A[Optimal doza və ritm] --> B[Kiçik fraksiya]; A --> C[Orta fraksiya]; A --> D[Böyük fraksiya]; B --> E[BF ≤ 2 Gr]; C --> F[4-6 Gr]; D --> G[8-10 Gr];
```

Kiçik
fraksiya

$BF \leq 2$ Gr

Orta
fraksiya

4-6 Gr

Böyük
fraksiya

8-10 Gr

Hipertermiya

